EKSAMENSOPPGAVE - Skriftlig eksamen

MET 11803
Matematikk for siviløkonomer

Institutt for Samfunnsøkonomi

Utlevering:	18.12.2017	Kl. 14.00
Innlevering:	18.12.2017	Kl. 19.00

Vekt:	70% av MET 1180
Antall sider i oppgaven:	4 inkl. forsiden
Innføringsark:	Ruter
Tillatte hjelpemidler:	BI-definert eksamenskalkulator. Enkel kalkulator.
Kontinuasjonstype	Ordinær

Eksamen	MET 11803 Matematikk for siviløkonomer
Dato	18. desember 2017 kl 1400 - 1900

Eksamensoppgaven består av 16 delspørsmål med samme vekt, som har maksimal score 6p hver og totalt har maksimal score 96p (100%). I tillegg inneholder eksamensoppgaven et bonus-spørsmål som man ikke trenger besvare, men som kan gi opptil 6p ekstra.

Alle svar skal begrunnes. Det blir lagt vekt på om presentasjonen av framgangsmåte og resultat er klar og presis når besvarelsen evalueres.

Oppgave 1.

Vi betrakter det lineære likningssystemet $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ når matrisen A og vektorene $\mathbf{x}$ og $\mathbf{b}$ er gitt ved

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 7 & a \\ a & 3 & 2 \\ -a & 1 & 1 \end{pmatrix}, \quad \mathbf{x} = \begin{pmatrix} x \\ y \\ z \end{pmatrix} \quad \text{og} \quad \mathbf{b} = \begin{pmatrix} 9 \\ 6 \\ a \end{pmatrix}$$

Vi betrakter a som en parameter og x,y,z som variable.

(a) **(6p)** Bruk Gauss-eliminasjon til å løse det lineære systemet når $a = 1$.
(b) **(6p)** Finn A^{-1} når $a = 1$, og bruk A^{-1} til å løse det lineære systemet i dette tilfellet.
(c) **(6p)** Bestem a slik at det lineære systemet har eksakt én løsning.
(d) **(6p)** Anta at a er slik at det lineære systemet har eksakt én løsning (x,y,z). Finn et uttrykk $y = y(a)$ for y-koordinaten til løsningen ved å bruke Cramers regel.

Oppgave 2.

Regn ut integralene:

$$\text{(a) } \textbf{(6p)} \int \frac{3}{x^2}\,\mathrm{d}x \qquad \text{(b) } \textbf{(6p)} \int \frac{e^x + e^{-x}}{2e^x}\,\mathrm{d}x \qquad \text{(c) } \textbf{(6p)} \int \frac{\ln x}{x}\,\mathrm{d}x$$

Oppgave 3.

Vi betrakter funksjonen $f(x) = \dfrac{\ln x}{x}$ definert for $x > 0$.

(a) **(6p)** Finn eventuelle maksimums- og minimumsverdier for f, hvis de eksisterer.
(b) **(6p)** Tegn en grov skisse av området R i første kvadrant avgrenset av grafen til f og x-aksen på intervallet $[1,\infty)$. Er arealet til området R endelig?

Oppgave 4.

Vi betrakter funksjonen

$$f(x,y) = x^2y^2 + xy + x - y$$

(a) **(6p)** Regn ut de første ordens partiellderiverte og Hessematrisen til f.
(b) **(6p)** Vis at nivåkurven $f(x,y) = 2$ skjærer linjen $y = x$ i to punkter (a,a) og (b,b).
(c) **(6p)** Finn tangenten til nivåkurven $f(x,y) = 2$ i punktene (a,a) og (b,b).
(d) **(6p)** Finn eventuelle stasjonære punkter for f, og klassifisér disse som lokale maksima, lokale minima eller sadelpunkt.

OPPGAVE 5.

Vi betrakter Lagrange-problemet

$$\min f(x,y) = xy \quad \text{når} \quad x^2 + 4y^2 = 4$$

(a) **(6p)** Lag en skisse av kurven gitt ved $x^2 + 4y^2 = 4$, og avgjør om dette er en begrenset mengde.
(b) **(6p)** Skriv ned Lagrange-betingelsene, og finn alle $(x,y;\lambda)$ som oppfyller disse betingelsene.
(c) **(6p)** Løs Lagrange-problemet.

Vi endrer bibetingelsen i Lagrange-problemet til $x^2 + 4y^2 = 5$.

(d) **Bonus (6p)** Gi en tolkning av Lagrangemultiplikatoren i et Lagrange-problem, og bruk denne tolkningen til å estimere minimumsverdien til det nye Lagrange-problemet.

Formelsamling

1 Finansmatematikk

Geometriske rekker. En endelig geometrisk rekke har sum

$$S_n = a_1 \cdot \frac{1-k^n}{1-k}$$

og en uendelige geometrisk rekke har sum

$$S = a_1 \cdot \frac{1}{1-k} \quad \text{når } |k| < 1$$

Nåverdier. Nåverdien K_0 til en innbetaling K_n er henholdsvis

$$K_0 = \frac{K_n}{(1+r)^n} \quad \text{og} \quad K_0 = \frac{K_n}{e^{rn}}$$

ved diskret og kontinuerlig diskonteringsrente.

2 Integrasjon

Integrasjonsmetoder.

a) Delvis integrasjon:

$$\int u'v \, \mathrm{d}x = uv - \int uv' \, \mathrm{d}x$$

b) Substitusjon:

$$\int f(u)u' \, \mathrm{d}x = \int f(u) \, \mathrm{d}u$$

c) Delbrøksoppspaltning:

$$\int \frac{px+q}{(x-a)(x-b)} = \int \left(\frac{A}{x-a} + \frac{B}{x-b} \right) \mathrm{d}x$$

Areal. Regionen gitt ved $f(x) \leq y \leq g(x)$ for $a \leq x \leq b$ har areal

$$A = \int_a^b (g(x) - f(x)) \, \mathrm{d}x$$

3 Lineær algebra

Cramers regel. Et lineært system $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ der $|A| \neq 0$ har en entydig løsning gitt ved

$$x_1 = \frac{|A_1(\mathbf{b})|}{|A|} \quad x_2 = \frac{|A_2(\mathbf{b})|}{|A|} \ \ldots \ x_n = \frac{|A_n(\mathbf{b})|}{|A|}$$

der $A_i(\mathbf{b})$ er matrisen som framkommer ved å bytte ut kolonne i fra matrisen A med $\mathbf{b}$.

4 Funksjoner i flere variable

Annenderivert-testen. Et stasjonært punkt (x^*, y^*) for funksjonen $f(x,y)$ er et

a) lokalt minimum om $A > 0$ og $AC - B^2 > 0$
b) lokalt maksimum om $A < 0$ og $AC - B^2 > 0$
c) sadelpunkt om $AC - B^2 < 0$

når vi setter $A = f''_{xx}(x^*, y^*)$, $B = f''_{xy}(x^*, y^*)$ og $C = f''_{yy}(x^*, y^*)$.

Nivåkurver. På nivåkurven $f(x,y) = c$ er den deriverte $y' = \mathrm{d}y/\mathrm{d}x$ gitt ved

$$\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = -\frac{f'_x}{f'_y}$$

Totalderivasjon. Når $z = f(x,y)$, og vi har $x = x(t)$ og $y = y(t)$, så er den totalderiverte

$$\frac{\mathrm{d}z}{\mathrm{d}t} = \frac{\partial f}{\partial x} \cdot \frac{\mathrm{d}x}{\mathrm{d}t} + \frac{\partial f}{\partial y} \cdot \frac{\mathrm{d}z}{\mathrm{d}t}$$